

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Externis Regulis Amoris Et Morum, Legibus Utique, ac Præceptis
Virtutum Theologicarum, & Cardinalium, necnon Decalogi & Ecclesiae -
Libros Vndecim Complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput XXXIV. Ad legitimam humanæ legis dispensationem duo
requiruntur, ut scilicet procedat ab habente potestatem, & adsit
rationabilis causa dispensandi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73203](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73203)

CAPUT XXXIII.

Legitimam dispensationem relaxatur obligatio legis humane, non naturalis.

260 **L**egis humane obligationem per legitimam dispensationem relaxari, manifestum est ex definitione dispensationis, quæ nihil aliud est, nisi relaxatio legis, legitimam auctoritate facta alicui particulari personæ, vel ipsi etiam Communitati, pro aliquo particulari casu. Differt ab epycheia, quod hæc ab unoquoque viro sapiente fieri possit; nec supponat obligationem legis, sed declaret eam non subesse in particulari casu: dispensatio verò tollit obligationem, quam alioqui supponit esse, nec fieri potest ab unoquoque. Neque enim inferior dispensare potest in lege Superioris, sine ejus commisione tacita, vel expressa, can. inferior distinct. 21. cap. cum inferior de majorit. & obed. & L. fin. Cod. de legib. Quia scilicet debilior fortior rem ab agendo impedire nequit.

261 Differt etiam a derogatione, & abrogatione legis: quia per derogationem strictè sumptam absolute deperit aliqua pars legis, etiam in universali; per abrogationem autem ex toto tollitur obligatio legis (etiam si derogatio, & abrogatio, minus strictè acceptæ, subinde confundantur) verum dispensatio solum est relaxatio legis in particulari, vel scilicet respectu alicujus personæ particularis, vel in aliquo particulari casu.

262 Dispensationem verò non cadere in legem naturalem, constat ex dictis cap. 3. de ejus indispensabilitate. Hinc nullam dispensationem licita reddi possunt, quæ inseparabiliter conjunctam habent deformitatem, legi naturali repugnantem, qualia sunt adulteria, perjurya, mendacia, rerum spiritualium nundinationes, &c. Illa verò quæ absolute, secundum se considerata, sic habent deformitatem legi naturali repugnantem, ut tamen aliquibus circumstantiis advenientibus, omnis illa deformitas sic abstergi queat, ut in istis circumstantiis legi naturali non repugnent, sed soli legi humane positivæ, pro talibus circumstantiis dispensationem recipere possunt, non quidem dispensationem in jure naturali, sed in jure humano positivo.

263 Id exemplo pluralitatis præbendarum pulchrè S. Thomas quodlib. 9. a. 15. ostendit sic: Sunt quedam actiones, quæ absolute considerate, deformitatem, vel inordinationem quandam important, quæ tamen aliquibus circumstantiis advenientibus, bona efficiuntur. In numero harum actionum videtur esse, habere plures præbendas: cum hoc quod est habere plures præbendas, plurimas in se inordinationes contineat: utpote quod non est possibile aliquem in pluribus Ecclesiis deservire, in quibus est præbendus: cum præbenda videatur esse ordinata, quasi sti-

Tom. II.

pendia Deo ibidem ministrantium. Sequitur etiam diminutio cultus divini, dum unus loco plurimum instituitur. Sequitur etiam in aliquibus defraudatio voluntatum testatorum, qui ad hoc aliqua bona Ecclesie conulerunt, ut certus numerus Deo servientium ibi esset. Sequitur etiam inæqualitas, dum unus pluribus beneficiis abundat, & alius nec unum habere potest. Et multa alia hujusmodi quæ de facili patent. Unde non potest contineri inter indifferentes actiones, multò minus inter eas, quæ sunt secundum se bona, ut dare eleemosynam, & ejusmodi. Quamvis verò has inordinationes pluralitas præbendarum contineat; tamen alia circumstantia possunt supervenire, ita honestantes actum, quod prædicta inordinationes totaliter evacuentur, ut puta si sit necessitas in pluribus Ecclesiis ejus obsequio, ut possit plus servire Ecclesie, vel tantundem, absens, quam alius præsens; & si quæ alia sunt hujusmodi. Et tunc, istis conditionibus supervenientibus, cum recta intentione, non erit peccatum, etiam nullam dispensationem interveniente, si consideretur tantum secundum jus naturale. Quia dispensatio ad jus naturale non pertinet, sed solum ad jus positivum.

Ex his verbis Angelici Doctoris, Fagnanus in cap. quia de præbend. concludit, quod cessantibus ejusmodi circumstantiis, quæ deformitatem, seu inordinationem tollunt, licitum non est plures præbendas habere; etiam cum dispensatione: eo quod dispensatio non auferat ligamen juris naturalis, sed solum ligamen juris positivi.

Quæ S. Doctoris, & Fagnani doctrina, non solum procedit in pluralitate præbendarum, sed etiam in permutatione beneficiorum, retentione pensionum super beneficio dimisso, absentia Episcoporum, Pastorum, aliorumque beneficiatorum, & similibus, per sacros Canones vetitis: utpote quæ (non minus ac illa beneficiorum pluralitas) plurimas continent inordinationes legi naturali contrarias, quæ circumstantiis quibusdam advenientibus sic abstergi possunt, ut tamen non abstergantur, ne quidem per dispensationem, aut privilegium Apostolicum, nisi circumstantiæ illæ reverè adsint. Quibus proinde deficientibus, securum te in conscientia non facit dispensatio, uti demonstrat celebre dictum Melliflui Doctoris ad nepotem epist. 1. Quid tibi frustra quispiam blanditur de absolutione Apostolica, cujus conscientiam divina tenet ligatam sententia?

CAPUT XXXIV.

Ad legitimam humane legis dispensationem duo requiruntur, ut scilicet procedat ab habente potestatem, & adsit rationabilis causa dispensandi.

Asertio quoad priorem partem manifesta est: sicut enim sine potestate nullus ligare potest, & solvere; sic nec dispensare.

F

- 267 Porro quilibet Legislatores in propriis, suorumque Prædecessorum legibus, dispensare potest. In propriis quidem: quia *res per quas causas nascitur, per eas dissolvitur*, can. *omnis* 27. q. 2. & cap. *omnis res* de reg. juris. In legibus verò Prædecessorum suorum: quia sicut Prædecessor id poterat; ita & successor: utpote parem cum eo habens auctoritatem.
- 268 Si tamen lex inferioris Legislatoris confirmata fuerit à Superiore majore, v. g. lex Religionis à Papa, non per modum simplicis approbationis, per quam legem inferioris sic declarat ab ipso legitime factam, ut eam non faciat suam, sed per modum mandati, quo sic illi inviolabilis Apostolica firmitatis robor adjicit, ut velit per quoscumque Judices se inferiores secundum legem illam judicari (quomodò Constitutiones nostræ confirmatæ fuerunt ab Urbano VIII. & Innocentio X.) tunc inferior Legislatores, sine licentia istius Superioris majoris, v. g. Religio, vel Capitulum Generale, sine licentia Papæ, in tali lege amplius dispensare non potest, nisi in casibus, in quibus sic ipsamet lex disponit. Quia per ejuismodi confirmationem, Superior major, v. g. Papa, talem legem fecit suam. Ita noster sapientissimus Lezana consulto 6. n. 10. & seqq. noster Antonius à Spiritu sancto tract. 2. disput. 1. sect. 2. noster Andreas à Matre Dei tract. 11. de legib. c. 5. puncto 6. n. 58.
- 269 Enimverò inferior in lege Superioris solum eatenus dispensare potest, quatenus id ei concessum dignoscitur, vel ex dispositione juris, vel ex consuetudine legitime præscripta (quomodò Parochi dispensant in jejuniis ecclesiasticis, & in abstinentia à servilibus operibus diebus Festis, &c.) vel ex privilegio, aut expressa Superioris delegatione. Vide supra n. 260.
- 270 Cum autem dispensatio non sit actus jurisdictionis coactivæ, nec contentiosæ, sed purè voluntariæ; habentem potestatem ordinariam, vel delegatam cum aliis dispensandi, secum dispensare posse (dummodò delegatam ad hoc potestatem non acceperit cum restrictione, ad dispensandum cum aliis, non secum) communis est sententia Doctorum, S. Thomæ, Aravio, Cajetani, Didaci de Tapia, Martinez, Bassii, Pontii, &c. apud citatum Andream à Matre Dei num. 60.
- 271 Nullus porro hominum, sive inferior sit, sive Superior, etiam supremus, licitè dispensat, absque rationabili causâ, eâque cognitâ, & mature discussâ. Ut enim S. Thomas 1. 2. q. 97 a. 4. in corp. *Si is qui habet potestatem dispensandi in lege humana, qua sua auctoritati innuitur, absque ratione, pro sola voluntate licentiam tribuat, ut præceptum legis non servetur, non erit fidelis in dispensatione, aut erit imprudens. Infidelis quidem, si non habet intentionem ad bonum commune. Imprudens autem, si rationem dispensandi ignoret.* Propter quod Dominus dicit Luc. 12. *Quis putat est fidelis dis-*
- pensator & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam.*
- Ubi igitur rationabilis causa exigit, detrahendum est aliquid severitati, ut majoribus malis sanandis charitas sincera subveniat, inquit Augustinus epist. 50. relatus can. 16. causa 1. q. 7. Quia tamen in sacris Canonibus numquam dispensatur, nisi ipsis Canonibus vulnus aliquod infligatur; dispensatio concedenda non est, nisi illa vulneris inflictio alicujus boni accessione compensetur. Ideò Augustinus, relatus can. *Ipsa pietas* 23. q. 4. dicit, quòd dispensatio, seu relaxatio sacrorum Canonum, quæ suo tempore fiebat cum Donatistis (ad facilitandam eorum conversionem) ut post poenitentiam suis gradibus restituerentur, *fieri non deberet, nisi pacis ipsius compensatione heretici illi sic sanarentur.*
- Ideò etiam Bernardus de præcept. & dispens. c. 2. *Novit* (inquit) *fidelis servus, & prudens dispensator, ubi tantum usurpare dispensationem, unde bonam possit habere recompensationem.* Et l. 2. de confiderat. ad Eugenium Papam: *Ubi necessitas urget, excusabilis, ubi utilitas provocat, dispensatio laudabilis est (utilitas dico communis, non propria) nam cum nihil horum est, non plane fidelis dispensatio; sed crudelis dissipatio est.*
- Ideò Concilia & Patres, apud eundem de præcept. & dispens. cum Leone Magno proclamant: *Ubi necessitas non est, nullo modo sanctorum Patrum instituta violentur. Ubi ergo necessitas fuerit ad utilitatem Ecclesiæ, qui potestatem habet, ea dispenseret.*
- Ideò denique in Decretalibus cap. 30. & 38. de elect. c. 11. de renunt. & cap. 19. de sent. & re judic. &c. crebrò inculcatur, dispensationem concedendam non esse, nisi utilitate, vel necessitate compensetur.
- Hinc colligitur 1º. utilitatem, aut necessitatem, ut juxta compensationis rationem obtineat, eò majorem esse debere, quò majora incommoda secum trahit: major quippe utilitas aut necessitas exigitur ad dispensandum cum Episcopo vel Pastore, in residentia, quàm ad dispensandum cum Canonico. Sed & in una eademque materia nunc major, nunc minor causa requiritur, pro varietate circumstantiarum, major v. g. in Dicecesibus, ubi talis dispensationis usus nondum invaluit, quàm ubi invaluit.
- Colligitur 2º. magnâ circumspectione ac maturitate ponderandas omnes circumstantias, priusquam dispensatio concedatur. Merito proinde Tridentinum sess. 25. de reform. c. 18. *Sicut* (inquit) *publicè expedit legis vinculum quandoque relaxari, ut plenius eventibus casibus, & necessariis, pro communi utilitate satisfiat: sic frequentius legem salvare, exemploque potius, quàm certo personarum, rerumque delectu, potens indulgere; nil aliud est, quàm unicuique ad leges transgrediendas aditum aperire. Quapropter sciant universi, sacratissimos Canones exactè ab omnibus, & quoad ejus*

fieri poterit, indistinctè observandos. Quod si urgens, iustaque ratio, & major quandoque utilitas postulaverint, cum aliquibus dispensandum esse, id causâ cognitâ, ac summâ maturitate, atque gratis, à quibuscumque, ad quos dispensatio pertinet, erit præstandum: aliterque facta dispensatio subreptitiâ censeatur.

278 Colligitur 3°. Illustrissimum Fagnanum ad cap. nimis de filiis Præsbyter. gratis non asserere, quod sit unanimis consonantia Canonum, Conciliorum, & Interpretum, ut necessitatis vel utilitatis causa in dispensatione debeat esse magna, seu, quod idem est, major, maxima, iusta, evidens, urgens, & his consimilis, quibus sacri Canones promissè utuntur tanquam synonymis. Alioquin si ejusmodi causa desit, non est dispensatio, sed dissipatio. Ut autem causa sit talis, legum momento & gravitati proportionata esse debet, ut vulnus valeat recompenare, de quo n. 272. illud tamen præ oculis habendo, quod minus malum sit excedere nonnihil in lenitate, quam in severitate.

279 Colligitur 4°. Papam posse quidem dispensare in omnibus Ecclesiæ statutis, sed non pro sola voluntate. Neque enim probanda est opinio quorundam Jurisperitorum prioris sæculi, qui aiebant voluntatem Pontificis regulam esse, quâ ejus actiones dirigantur: neque in jure positivo constituendo, aut abrogando, aut etiam dispensando, regulam quampiam Pontifici constitutam esse præter ejus voluntatem. Cùm opinio ista contraria sit doctrinæ Christianæ, contraria sensui Ecclesiæ, contraria Theologis passim omnibus, saniorique parti Canonistarum.

280 Imprimis contraria est doctrinæ Christianæ, seu Evangelicæ: cùm ex Matth. 20. v. 25. 26. 27. habeamus, Pontificiam potestatem non esse dominativam, quâ Pontifices pro beneplacito suo, in suum particulare bonum, uti possint; sed dispensatoriam, seu defervientem utilitati, aut ædificationi corporis Christi, quod est Ecclesia, ut constat ex his quæ ibi Christus ad Petrum, & reliquos Apostolos dixit: *Principes gentium dominantur eorum, & qui majores sunt, potestatem exercent in eos. Non ita erit inter vos: sed quicumque voluerit inter vos major fieri, sit vester minister: & qui voluerit inter vos primus esse, erit vester servus.* Isteque est sensus Ecclesiæ, Pontificumque omnium, qui propterâ se vocant servos servorum Dei: quia omnem quam supra reliquos Ecclesiæ Prælatos, & super Ecclesiam habent potestatem, utilitati subditorum sibi fidelium impendere debent, prout servus impendere debet quicquid habet in obsequium ejus cui servit. Quod ad eò verum existimavit Gregorius IX. apud Raynald. ad annum 1234. n. 16. ut propterâ dixerit, quod Romanus Pontifex . . . prudenter attendit, non solum personas, sed causas, ex quibus dispensare disponit; ne fortè sic dispenseret, ut dissipet; imò ne dissipet, si disperset.

Tom. II.

Ideò dictam opinionem, tanquam Ecclesiæ Catholicæ injuriosam, & Hæreticæ scandalosam, Cardinalis Contarenus, Pontificiæ autoritatis Vindex acerrimus, omninò destruxit in epistola ad Paulum III. Ex eaque gravissimos abusus in Ecclesiam Dei irrepsisse (cum Contareno) censuerunt Cardinalis Petrus Caraffa (postea Paulus IV.) Cardinalis Polus, Cardinalis Sadoletus, Archiepiscopi duo, Episcopus unus, & sacri Palatii Apostolici Magister, quos, præviè ad Concilium Tridentinum, Paulus III. ad se vocari iusserat; ut ipsi, absque ullo humano respectu, significarent abusus illos, abusumque radicem.

Eandem denique opinionem Theologis passim omnibus contrariam inveniet, quibus eos legerit. Communis certè Theologorum Magister Aquinas 1. 2. q. 97. a. 4. ne Summum quidem Pontificem excipit, dum ait, quod quicumque potestatem habes dispensandi in lege humana, si absque ratione, pro sua voluntate licentiam tribuat, non erit fidelis in sua dispensatione. Et 2. 2. q. 88. a. 12. quod omnis dispensatio, petita à Prælato, debet fieri ad honorem Christi, in cujus persona dispensat, vel ad utilitatem Ecclesiæ, quæ est ejus corpus. Adrianus etiam de restitut. fol. mihi 74. ex S. Bernardo l. 3. de confid. c. 6. & aliis argumentis pulchrè ostendit, Papam illicitè absque causa dispensare.

Ex Canonistis Panormitanus ad cap. cum ab eo de rescript. Ubi non subest (inquit) causa rationabilis, non excusatur quis, quoad Deum, etiam ex dispensatione Papa. Inter omnes convenit (ait Covarruvias de matrim. §. 9. n. 15.) dispensationem à Romano Pontifice concessam contra jus, sine causa, etsi sit contra positivum, anima tutam non esse. Talis enim dispensatio, dissipatio potius dicenda est. Videri potest Fagnanus, alios referens in cap. ex parte de Cleric. non resid. n. 61. 62. 63. & 64.

Nullus proinde dicat: Papa dispensavit, ipse sibi viderit: ego immunis sum. Ut enim Cardinalis Bellarminus ait in epist. ad Nepotem controv. 50. Hic cavillus securos reddidit multos, tutum verò neminem. Quoniam Papa non est dominus, sed dispensator; ideoque qui iniquam dispensationem petit, iniquitatis causa est; & qui eâ utitur, eadem semper irretitur iniquitate. Concinit Cardinalis Toletus Instruct. Sacerd. l. 5. c. 83. Papa dispensatio sine causa non habet locum in foro interiori, & coram Deo, sed tantum in foro exteriori. Unde qui pensiones retinent, etiam cum dispensatione, si non adest causa legitima, securi non sunt. Nec excusantur, quia Papa dedit, & ipse est considerare quomodo dederit; hoc, inquam, non excusat: si enim quis accipiat pecunias ab œonomo, quem scit malè dispensare res domini, & contra justitiam, non potest tunc retinere. Papa autem non est dominus bonorum & reddituum Ecclesiæ, sed tantum uni-

versalis dispensator. Unde sicut cum dispensat hominem in voto, non facit hominem securum in conscientia, nisi causa adsit; ita in personarum, & beneficiorum distributione. Causa autem haec debet esse in utilitatem Ecclesiae, cujus sunt bona. Si enim nullam viam in Ecclesia hujus, vel universalis utilitatem tendat, non est causa legitima.

- 285 Nullus etiam dicat: Examen de causae sufficientia relinquitur Pontifici, cujus nos consilio vel iudicio commisimus. Talibus enim reponit Bernardus episcopus. 7. Urinam non licentiam quesiveris, sed consilium, id est, non ut liceret, sed an liceret? Non hoc igitur quaerunt; sed, ut subiungit Mellissius Doctor, malum in corde conceperant, opere tamen ausi non sunt adimplere, nisi cum licentia. Conceperant dolorem, sed non pepererunt iniquitatem, donec iniquo Papa conceptui preberet assensum... aut circumventus mendacio, aut importunitate vitii... Frivolum satis remedium, quod non est aliud nisi more Protoplastorum, cauteriatis conscientias texere perizomata, videlicet ad velamentum, non ad medicamentum.
- 286 Nullus denique (cum subtili quodam Recentiore disput. 4. de leg.) dicat, Papam, & quemlibet Legislatorem supremum, esse absolutum suae legis Dominum; atque adeo posse, pro solo suo beneplacito, uni dispensationem in sua lege concedere, aliis non concedendo; sicut absolutus Dominus potest, de bonis suis, pro solo beneplacito suo, aliquid uni communicare, non communicando alteri? Quia assertio ista contra se habet Evangelium, Ecclesiae sensum, Theologosque, & Canonistas ferè omnes, ut supra vidimus.
- 287 Quòd si Legislator, etiam supremus, non sit Dominus suae legis, sed in ea administer boni communis, uti ostendimus, probabile certè est (quod plures Juristae aiunt, & cum iis Cajetanus, & Vasquez 1. 2. q. 178. c. 4.) legis dispensationem sine rationabili causa factam, etiam à Legislatore supremo, nedum illicitam esse, sed & invalidam: quia non tam dispensatio est, quàm dissipatio, juxta SS. Patres; taliter proinde dispensans excedit limites acceptae potestatis: utpote quam Papa à Deo, Rex à populo, eà conditione accepit, ut non nisi in aedificationem, seu utilitatem boni communis, non in dissipationem uteretur: sicut inferior Legislator (ex communi sententia) à supremo Legislatore non accipit potestatem dispensandi in lege ipsius ad beneplacitum, sed ex rationabili causa dumtaxat. Partim quia licet lex in fieri pendeat à voluntate Legislatoris; quia tamen legis semel in commune bonum posita non est Dominus, non potest pro sola sua voluntate, contra legalem justitiam, eam destruere, sive ex parte, sive ex toto.
- 288 Quia tamen communis opinio (affirmans dispensationem supremi Legislatoris in sua lege, non tamen inferioris in lege superioris,

absque causa factam esse validam) etiam probabilis est, eà stante, probabilius adhuc est, quod docent Sylvius 1. 2. q. 97. a. 4. conclus. 5. & apud ipsum Cajetanus, Covarruvias, & alii, utentem dispensatione sine causa concessa (licet absque fraude) à peccato non excusari; tum quia peccat, qui utitur dissipatione, potius quàm dispensatione. Tum quia licet non peccet contra legem humanam, super qua validè est dispensatus, quæque proinde definit ipsùm obligare; peccat tamen contra legem naturæ, quæ dicitur neminem posse sine causa, se subducere communibus oneribus corporis, cujus est membrum, turpiterque agere partem, quæ sine causa discordat à suo toto.

Nec verò ab ea turpitudine ipsum excusat disparitas in obligatione. Quia illegitimè est dispar. Et sive obtenta dispensatio valida sit, sive non sit, manet tamen naturalis obligatio sine causa non discordandi à suo toto, super qua non est dispensatus. Videturque alienum à Christiana simplicitate, rectaque ratione, quòd sine causa dispensatus ab abstinentia & jejuniis Quadragesimali, immunis sit à peccato, si, robustus & valens, totà Quadragesimam carnibus vescatur, nec ullo die jejundet; quòdque pingui beneficio donatus, absque legitima causa numquam horas legat. Hujus verò peccati gravitas petenda est ex gravitate materiae, vel præcepti, in quo alius se debet conformare, inquit Sylvius loco citato.

Cæterum, si post obtentam rationabili de causa dispensationem (super aliquo legali impedimento matrimonii v. g. vel super irregularitate) causa illa cesset, priusquam dispensatio executioni mandetur, non idèò dispensatio cessat. Non enim idèò redit impedimentum semel legitime sublatum, dummodo (supposita causae narratae veritate) dispensatio (ut solet) absolute concessa fuerit. Si verò dispensatio taliter obtenta non sit super legali aliquo impedimento, sed super observantia alicujus præcepti, v. g. abstinentiae vel jejunii, & antequam dispensatio mandata sit executioni, causa illius cesset, taliter dispensatus tenetur præceptum servare: si non jure humano (in quo est dispensatus) saltem juxta dicta n. 288. jure naturali, in quo non est dispensatus. Quia nullam habet justam causam discordandi à suo toto, in observantia istius præcepti. Hinc dispensatus à jejuniis, & abstinentia Quadragesimali, ex causa ægritudinis, quæ quidem initio Quadragesimæ subsistebat, sed post primam v. g. hebdomadam Quadragesimæ jam penitus cessat, tenetur reliquos Quadragesimæ dies jejunare. Quia cessante penitus ægritudine, nullam jam habet causam non jejunandi cum cæteris. Nec prudens & fidelis dispensator censetur dispensationem concedere, pro singulis Quadragesimæ diebus, virtualiter novam (qualis est dispensatio jejunii

vel abstinentiæ Quadragesimalis : cùm quilibet dies Quadragesimæ novam habeat jejunandi obligationem ; totque proinde dispensationibus indigeat , quot sunt Quadragesimæ dies) nisi secundum leges fidelis & prudentis dispensationis , secundum quas quælibet dispensatio rationabilem causam habere debet ; ac per consequens dispensatio nova , causam novam , vel veterem perseverantem . Sic enim mentem prudentis dispensatoris interpretatur Ecclesiæ præxis , & Christiana simplicitas , licet aliter interpretetur Philosophica subtilitas . Videri potest Sylvius supra q. 97. sub finem .

291 Si quaeras rationem , cur , cessante causâ , iste potius teneatur jejunare , quàm in casu antedicto sublato per dispensationem impedimenti matrimonii , cessante dispensationis causâ , teneatur à matrimonio abstinere ?

Respondeo rationem esse , partim quia ad jejunandum manet obligatus jure naturali , quo tenetur se conformare suo toti ; partim quia , pro singulis Quadragesimæ diebus , indiget dispensatione virtualiter nova . Non sic in casu sublato legalis impedimenti , utpote quod semel sublato non reviviscit , nisi per novam causam positivam superinducatur . Neque jure naturali inducitur , sed positivo .

CAPUT XXXV.

Subticitia veri, aut expressio falsi, dispensationem reddit subreptivam, vel de subreptione suspectam, quovis casus propositus cum subticitia veri, aut falsi expressione, prudentium judicio non comprehendit casum, prout revera se habet, tamen Pontifex, casus (ut se habet) veritate expressâ, falsitateque omisâ, equidem dispensasset.

292 **R**atio est, quia ad validam dispensationem requiritur voluntas , & consensus dispensantis ; nec sufficit voluntas , quæ fuisset , si casus secundum rei veritatem fuisset ipsi propositus ; sed necessaria est voluntas hic & nunc à parte rei existens . In facti verò contingentiâ , prout in assertione proponitur , non existit hic & nunc in dispensante voluntas dispensandi in casu , prout se habet secundum rei veritatem , sed in casu moraliter ab eo diverso , nec eum comprehendente : cùm in dispensante non existat hic & nunc nisi voluntas dispensandi in casu hic & nunc propositio ; nec hic & nunc propositus sit casus , ut revera se habens , sed moraliter diversus , eumque non comprehendens .

293 Quod si veri expressio , vel falsi omisio , dispensationem aliquando invalidam , vel de invaliditate suspectam reddit , tamen dispensans , sic animo dispositus sit , ut si verum fuisset expressum , vel falsum omisum , equidem dispensasset ; à fortiori eam invalidat , vel de invaliditate suspectam reddit , dum præsumi-

tur non concessurus dispensationem , si casus , ut est à parte rei , sine subticitia veri , vel expressione falsi , propositus fuisset . Dispensationem verò non concessurus præsumitur , in sequentibus casibus .

Primò , dum supprimitur verum , quod ad 294 obtinendam dispensationem de jure vel stylo Curia debet exprimi . Quia Papa juri bus se conformare præsumitur , & stylus Romanæ Curia censetur stylus ipsius , & secundum communem sententiam habetur pro lege cap. ex litteris de rescript. & cap. quàm gravi de crimine falsi . Enimverò stylus Romanæ Curia , consuetudo est Romanæ Curia , in gravissimis dispensationum causis , non nisi post accuratissimum examen , discussionemque causarum (ex quibus concedenda sit , vel non sit dispensatio) in variis Congregationibus desuper habitis , probante , vel etiam jubente Pontifice , fuisse præscripta .

Secundò , dum exprimitur falsum , quo de 295 detecto , secundum jura , vel Curia stylum , dispensatio non conceditur . Ob eandem rationem ; & quia in litteris dispensationis semper additur expressa hæc conditio : *si preces veritate nitantur* .

Tertiò , dum supprimitur verum , vel ex 296 primitur falsum , quo non suppresso , vel non expresso , secundum jura , vel stylum Curia , vel etiam stylum , seu solitum agendi modum istius determinati Pontificis , dispensatio frequentius negatur , & non nisi rarius , & difficilius conceditur . Quia Pontifex in casu (de quo agitur) præsumitur facturus , quod in simili casu frequentius fieri solet ; non autem quod rarius & difficilius fieri contingit . Sed & Fagnanus ad cap. quoniam de constitut. n. 14. cum aliis Canonistis probat ex cap. super litteris de rescript. aliique Canonibus , & variis Rotæ Decisionibus , omne tacitum , quo expresso Princeps non tam facile dedisset litteras , reddere rescriptum gratia & dispensationis subreptivum , & ipso jure nullum . Ad citatum verò caput *super litteris* , postquam n. 62. statuisset hanc regulam : *Expressio falsitatis, vel suppressio veritatis, etiam per simplicitatem, vel ignorantiam, vitiat rescriptum in totum, si sit substantia rescripti inductiva, seu fundamentum & causa motiva totius concessionis, id est, si Princeps tacitâ falsitate, vel expressâ veritate, nullo modo dedisset litteras.* n. 67. regulam illam ampliâns , dicit habere locum , non solum quando subreptio fuit causa inductiva , seu motiva , & finalis ipsius concessionis ; sed etiam quando fuit causa impulsiva , ita ut eâ deficiente , Princeps dispensaturus fuisset , sed difficilius . Quia , eo non obstante , subreptio (secundum jura & Doctores , quos ibi magno numero citat) vitiat in gratiosis , adeoque vitiat dispensationem . Nisi subreptio proveniat ex ignorantia justa & probabili . Qualis cùm non sit , dum tacetur id quod ex jure vel stylo debet exprimi ; dicit 2.º . tum vitare dispensa-